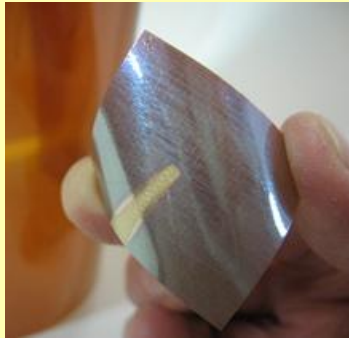

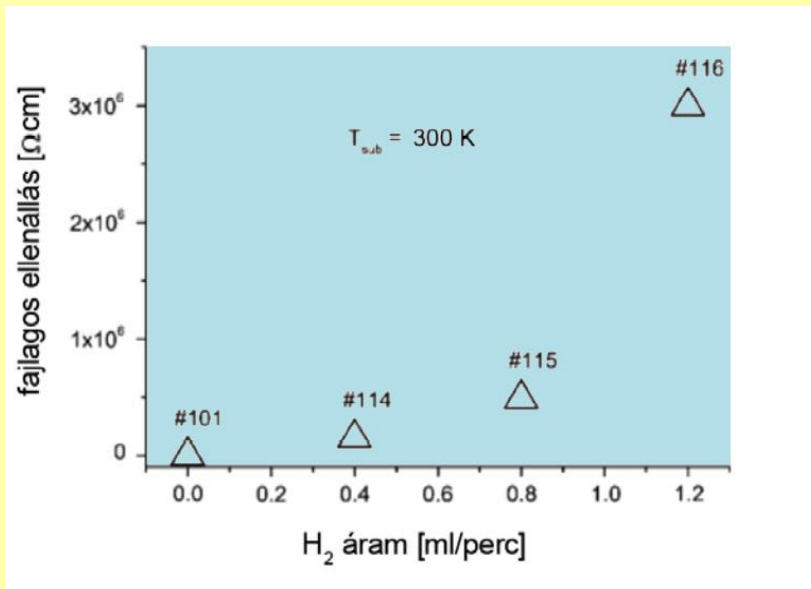
Előzmények

a:SiGe:H vékonyréteg

100 rétegből álló a:Si/Ge rétegrendszer
(MultiLayer)

- H szerepe: „dangling bond” passzíválása

A fajlagos ellenállás a gázkeverék hidrogénáramának függvényében

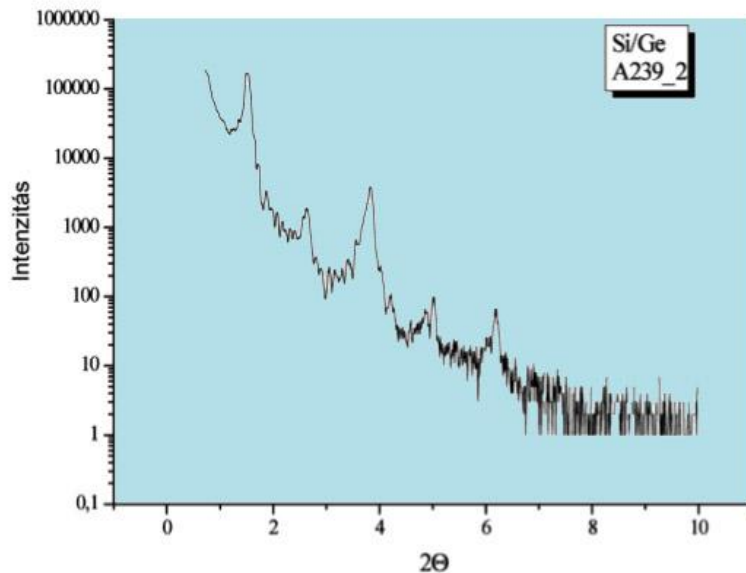
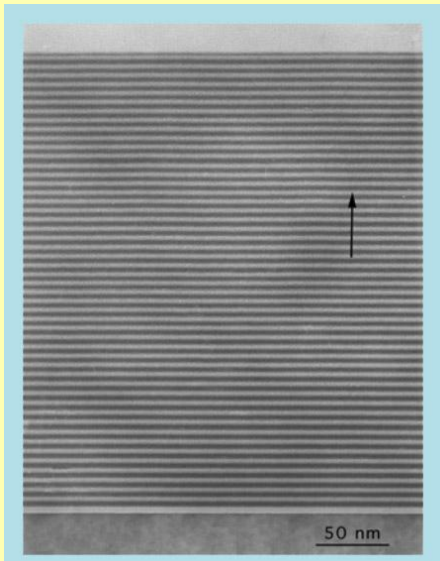
- 5 nm vastag rétegekből álló Si/Ge multiréteg
- diffúziós keveredés során a határfelületek elmosódásuk helyett, élesen eltolódnak
- az eltolódás oka, hogy a Si atomok diffúziója nagyságrendekkel gyorsabb a Ge mátrixban, mint a Ge atomoké a Si-ban
- az aszimmetrikus diffúziót feltételező modell helyességét *Auger* mélységi profilanalízis segítségével kísérletileg is igazolták

0.4	0.8	1.5	3.0	6.0	ml/perc
0.38	0.78	1.46	2.97	6.12	%

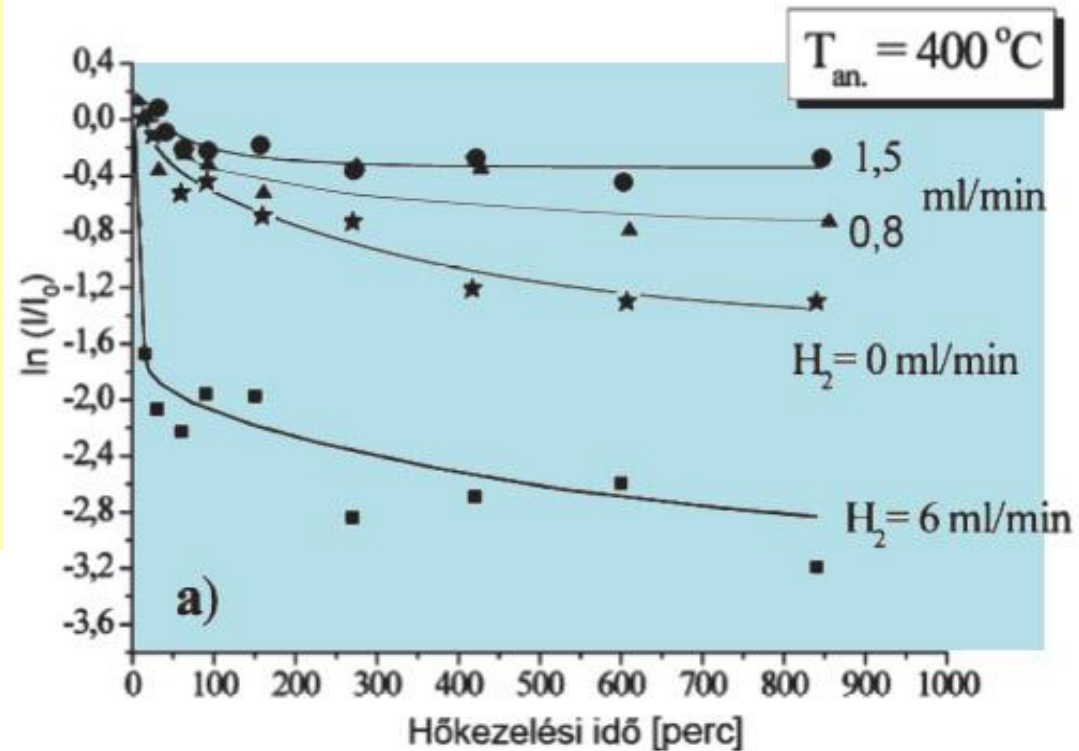
A hidrogén beáramlás sebessége az argon porlasztó gázba és a megfelelő parciális nyomás

- Ishada és társai (*H. Ishada et al., Jpn. J. Appl. Phys.* **22**: p.L73, (1983)) publikációjából kitűnik, hogy **tiszta hidrogén** atmoszférában, az általunk alkalmazott (300W) teljesítmény kétszeresével, mikrokristályos szerkezetű réteg porlasztható. Az eltérés szembetűnő, különösen azért, mert állításuk szerint kismennyiségű Ar hozzáadása a porlasztó gázhoz, üreges szerkezetű réteg növekedését eredményezi.
- Pinarbasi és társai (*M. Pinarbasi et al., J. Vac. Sci. Tech.* **A 8**: p. 1369. (1990)) a 13-28 at.% H tartalom eléréséhez $P_{H_2} / P_{Ar} = 0.2-1.2$ összetételű gázt használtak (esetünkben ez <0.06).
- (*Langford et al., Phys. Review B*, p.13367 (1992)) az általunk publikált körülményekhez **hasonló körülmények** között leválasztott rétegek optikai tulajdonságait vizsgálta. A szubsztrát hőmérsékletét 200-230 °C-on tartotta, publikációban a porlasztás teljesítményt nem adta meg.

100 rétegből álló a:Si/Ge:H réterendszer (MultiLayer) vizsgálata

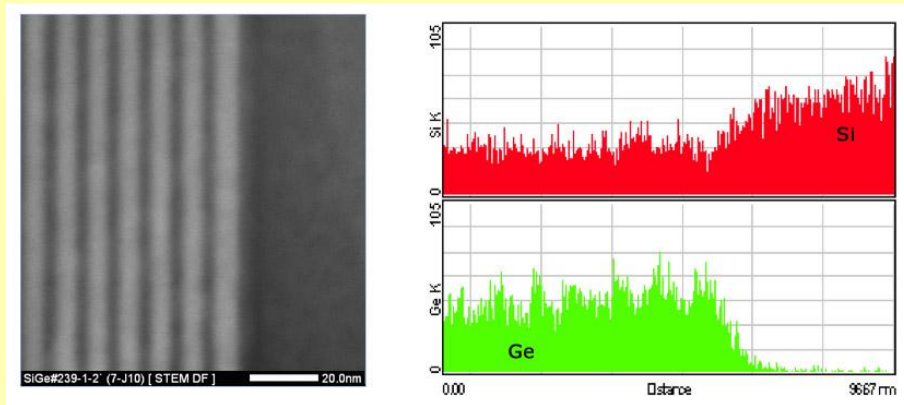
A hőkezeletlen a-Si/Ge multiréteg SAXRD spektruma.

$$\frac{d}{dt} \ln\left(\frac{I}{I_0}\right) = -\frac{8\pi^2}{\lambda} D$$

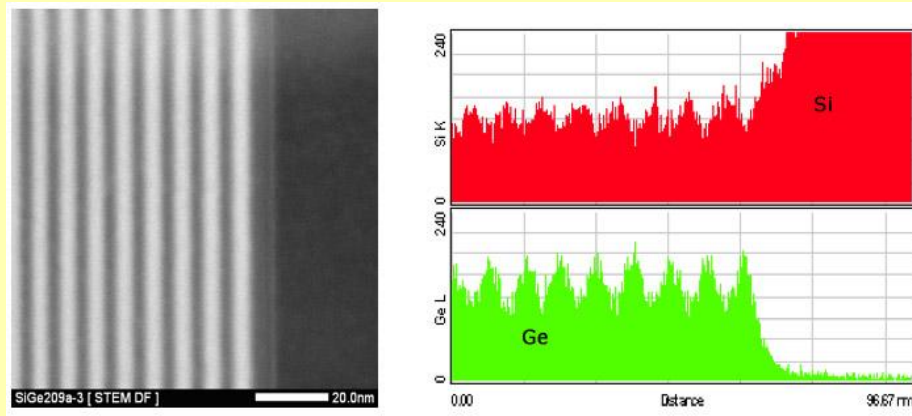
400 °C-on hőkezelt a-Si/Ge:H multirétegekben az elsőrendű röntgen diffrakciós csúcs időbeni változása.

100 rétegből álló a:Si/Ge:H rétegrendszer (MultiLayer) vizsgálata (TEM)

350 °C-on hőkezelt a-Si/Ge:H multiréteg ($H_2=0$ ml/perc), HAADF kép. A Si szubsztrát a kép jobb oldalán látható.

EDX vonalmenti analízis: fent a Si, alul a Ge.

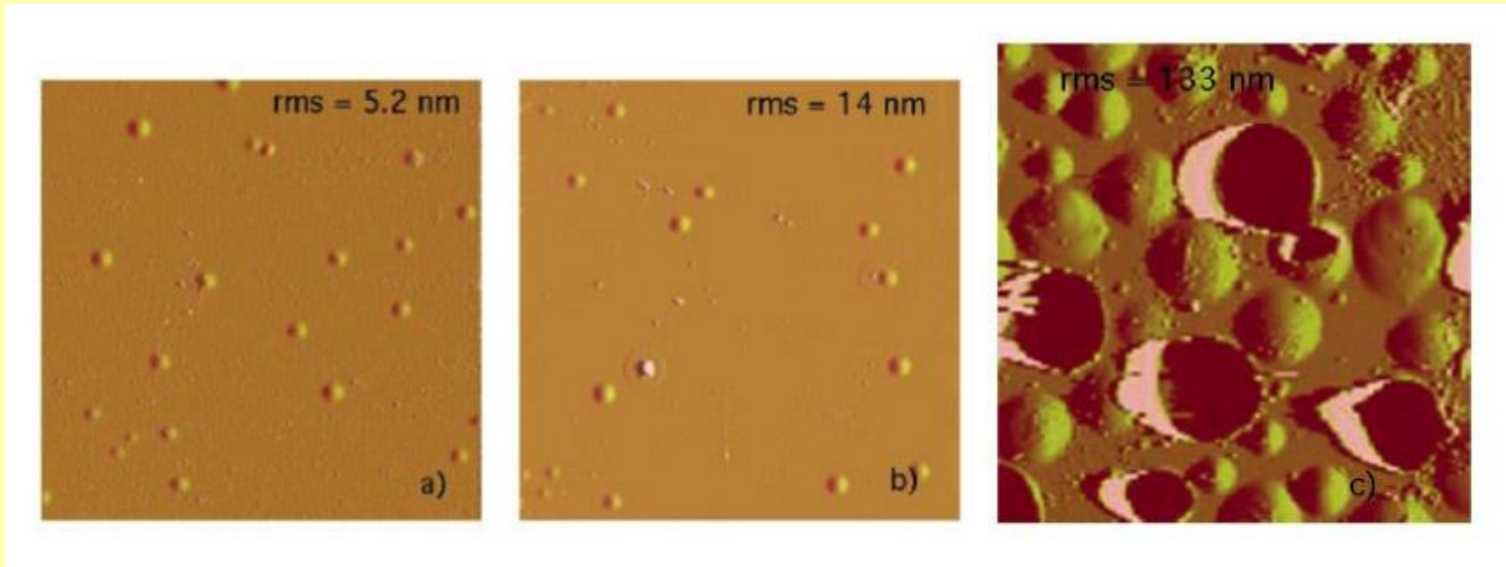

350 °C-on hőkezelt a-Si/Ge:H multiréteg ($H_2=6$ ml/perc), HAADF kép. A Si szubsztrát a kép jobb oldalán látható.

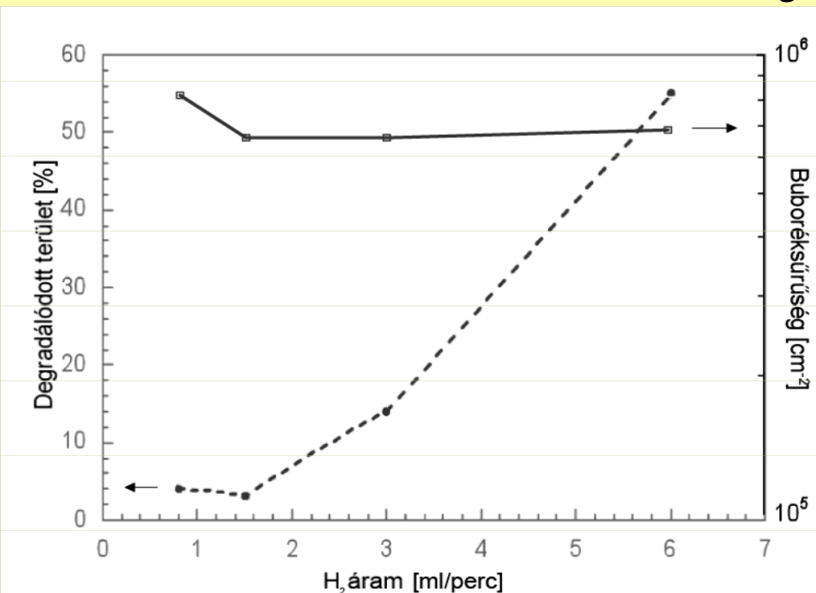
EDX vonalmenti analízis a bemutatott részleten, fent a Si, alul a Ge.

A hidrogén jelenléte az a-Si/Ge:H multirétegben, a felszakadt kötések számának csökkentése révén, lassítja a két anyag diffúziós keveredését.

100 rétegből álló a:Si/Ge:H rétegrendszer (MultiLayer) vizsgálata (AFM)

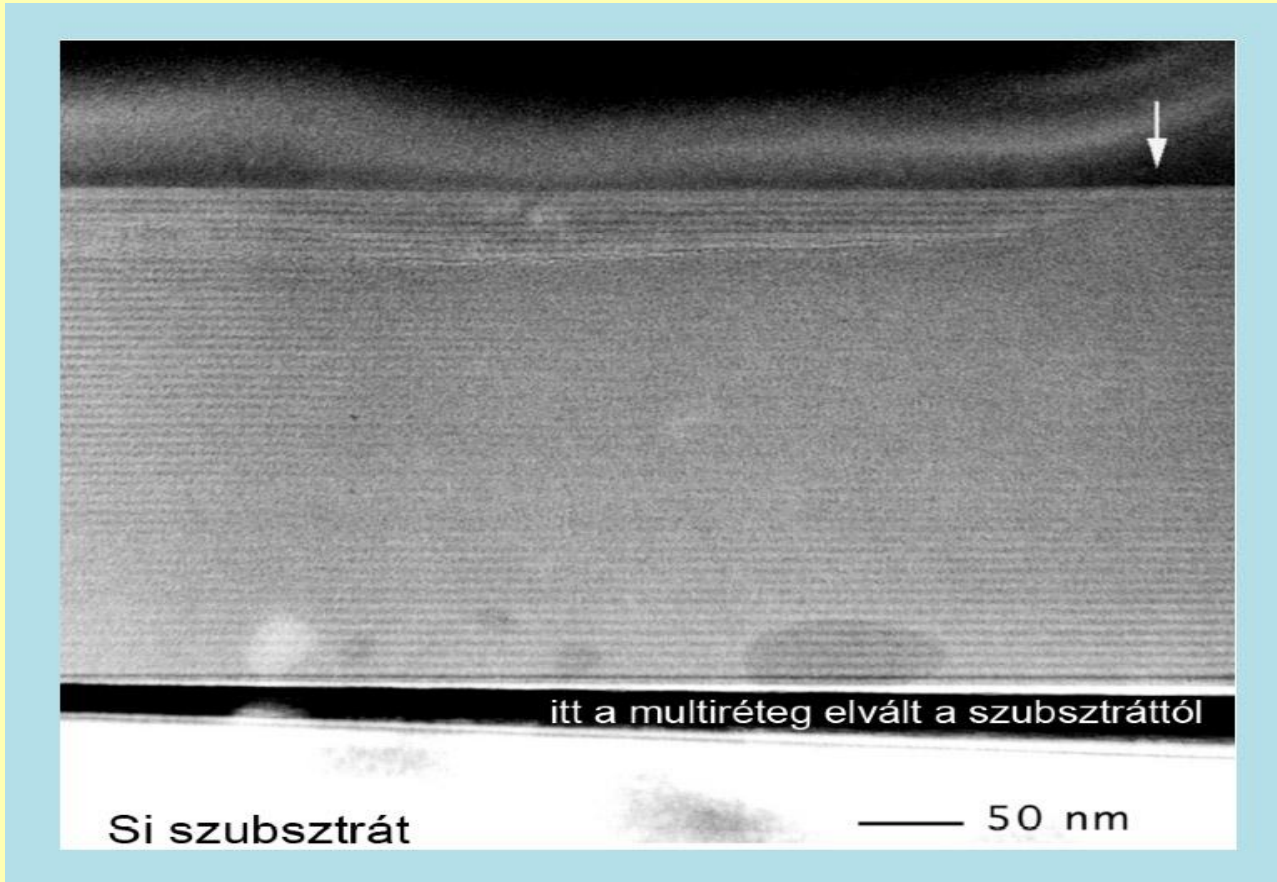
A hőkezelt a-Si/Ge:H multirétegekről készült AFM felvétel: a) 350 °C, 16 óra, ($H_2=0,8$ ml/perc); b) 430 °C, 16 óra, ($H_2=1,5$ ml/perc); c) 450 °C, 5 óra, ($H_2=6$ ml/perc). A vizsgált terület $50 \times 50 \mu\text{m}^2$.

A degradálódott felület nagysága és a buboréksűrűség a növesztésnél használt hidrogén áramlás függvényében.

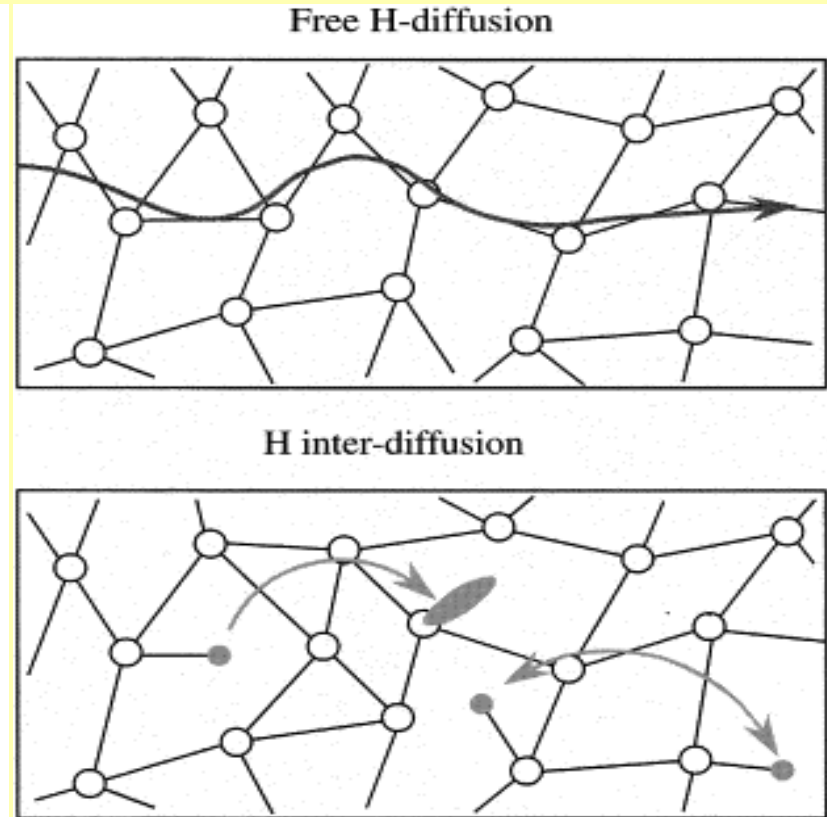
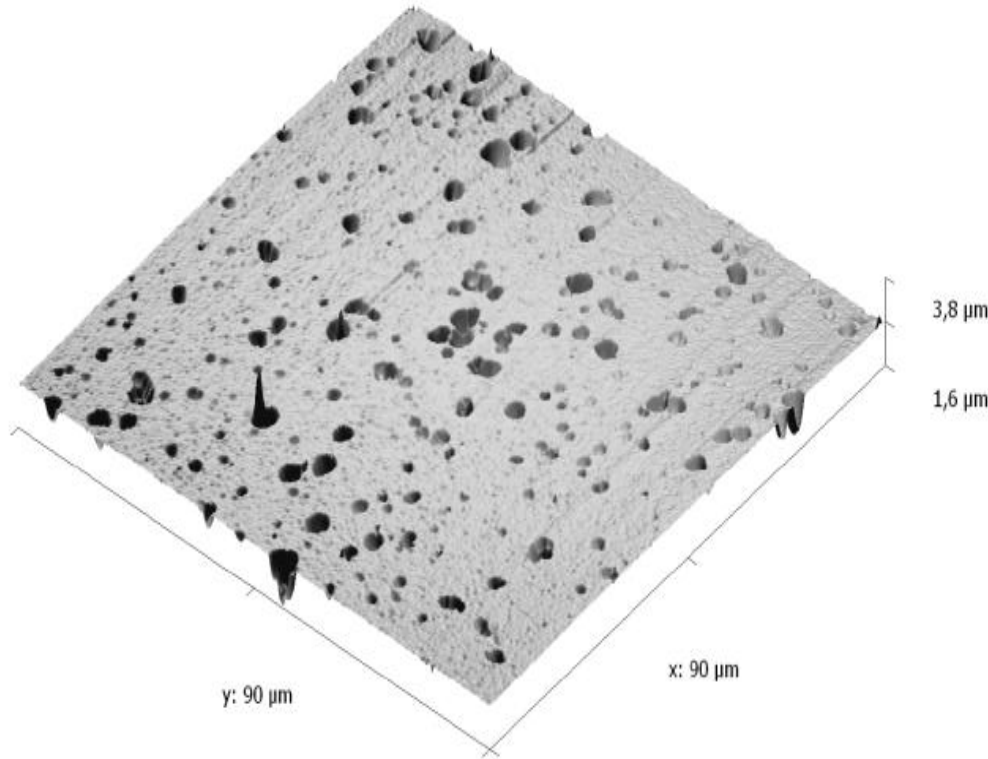

100 rétegből álló a:Si/Ge:H rétegrendszer (MultiLayer) vizsgálata (TEM)

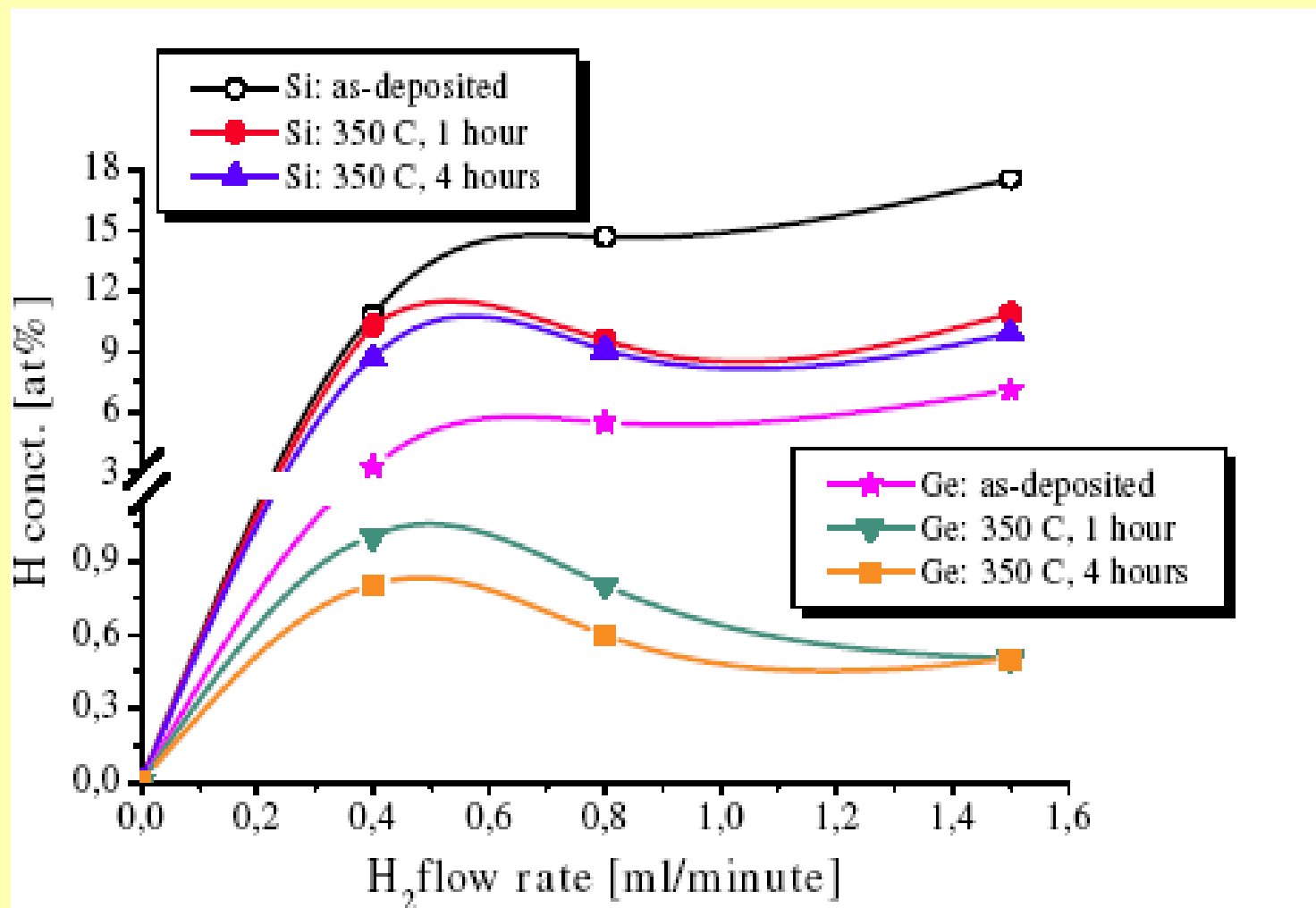
350 °C-on, 1 órán át hőkezelt a-Si/Ge:H multiréteg ($H_2=6$ ml/perc). A réteg tetején, alján és a felvétel bal oldalán a Si és Ge rétegek elkülönülnek egymástól, míg a középső tartományban összemosódnak. Ez a tartomány, a fehér nyíllal jelzett helyen, eléri a multiréteg felszínét. A multiréteg elvált a szubsztráttól.

A buborékképződés mechanizmusa

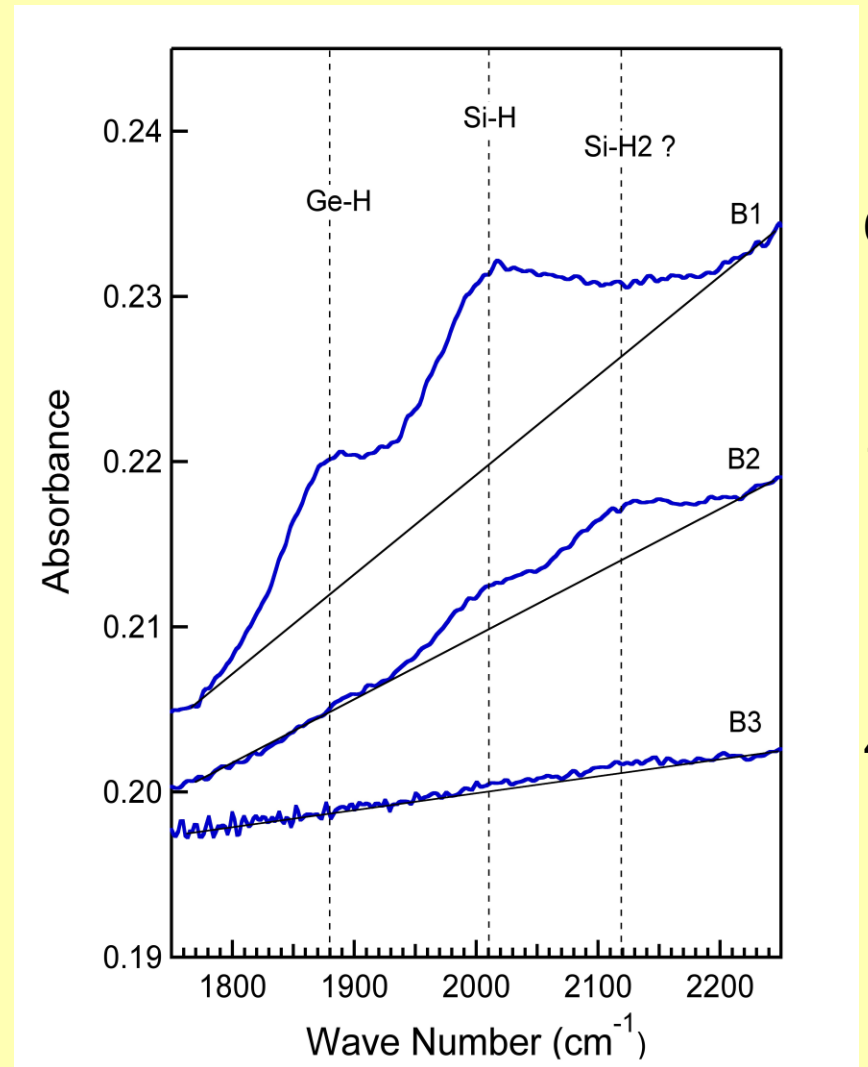
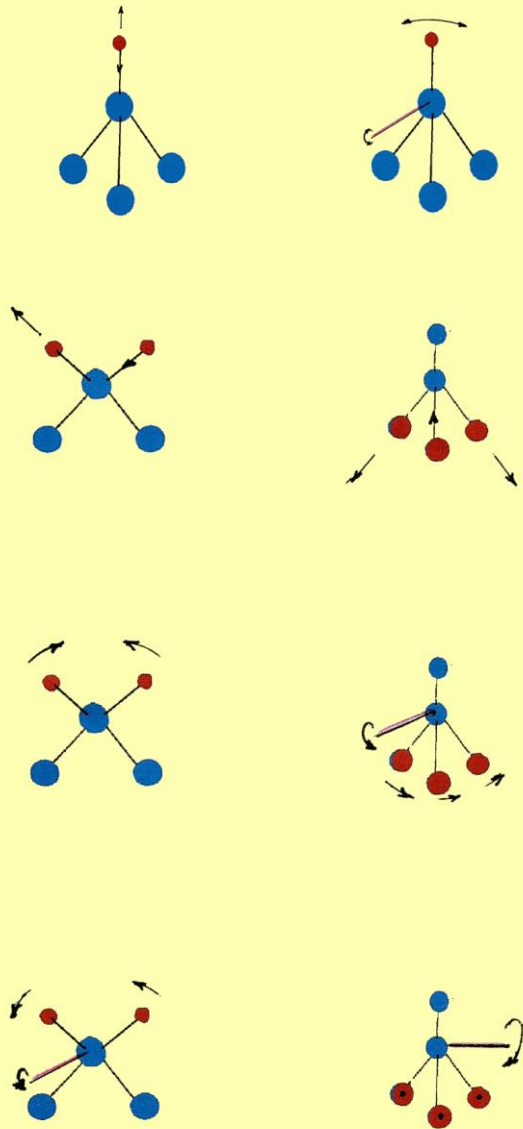
A hőkezelés termikus energiájának hatására először a Ge-H kötések szakadnak fel, mivel kötési energiájuk kisebb, mint a Si-H kötésé (2,99 eV szemben a 3,29 eV-tal). További energijárulékot adhat a termikusan gerjesztett töltéshordozó párok rekombinációja, ami a rétegszerkezet **inhomogén tilossáv-eloszlásának** minimumhelyein valószínű. Ha feltételezzük, hogy a H eloszlás a rétegszerkezetben a hőkezelés elején inhomogénná válik, akkor több H kötés felszabadulására számíthatunk a gázképződés környezetében, tekintve, hogy a kisebb H tartalmú tartományokban a tilossáv is kisebb.

Si és Ge réteg hidrogéntartalma a porlasztáshoz használt H₂ gázáram függvényében.
(ERDA)

Si/Ge MultiLayer infravörös abszorpciója

0

1

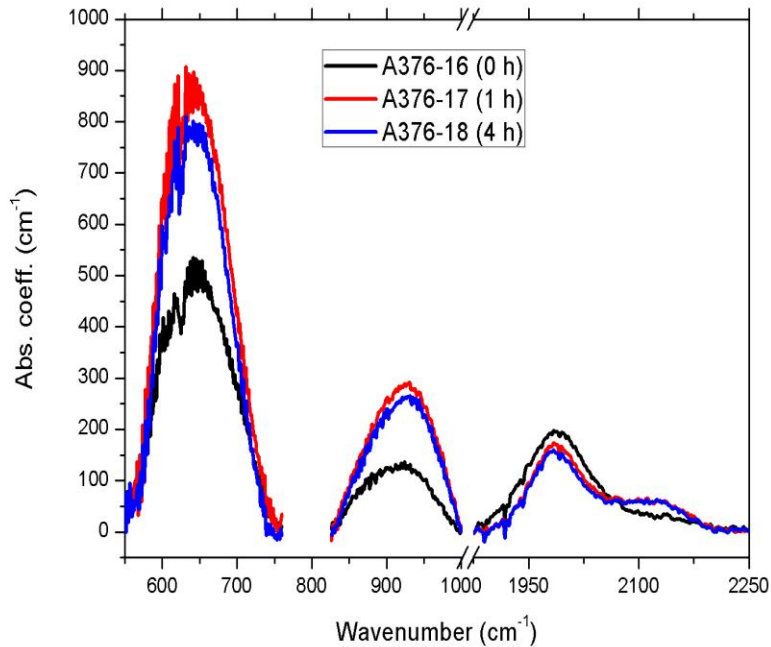
4

Si/Ge infravörös abszorpciója

<i>Stretching</i>	2005 [1/cm] 2090* 2140* *	Si-H Si-H₂ Si-H₃	1855(80) 1980 2050	Ge-H Ge-H₂ Ge-H₃
<i>Bending</i>	650 845-890 * 862-907 * *	Si-H Si-H₂ Si-H₃	755-782 vagy 770-830	Ge-H₂ .... Ge-H₃ Ge-H₂ .... Ge-H₃
<i>Wagging</i>	640	all hydrides	565	all hydrides

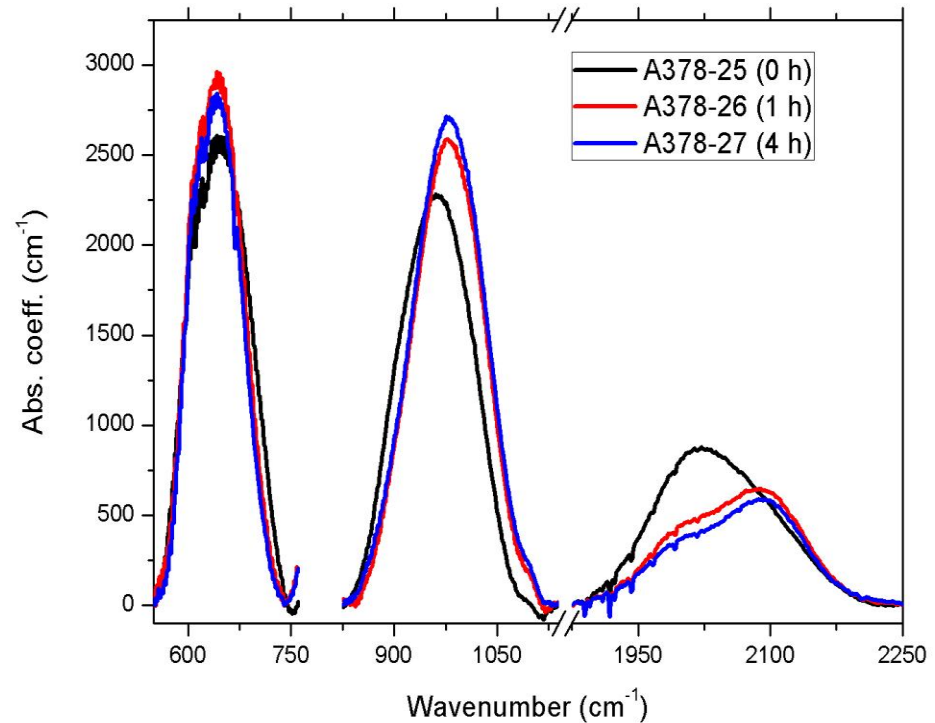
Si réteg infravörös abszorpciója

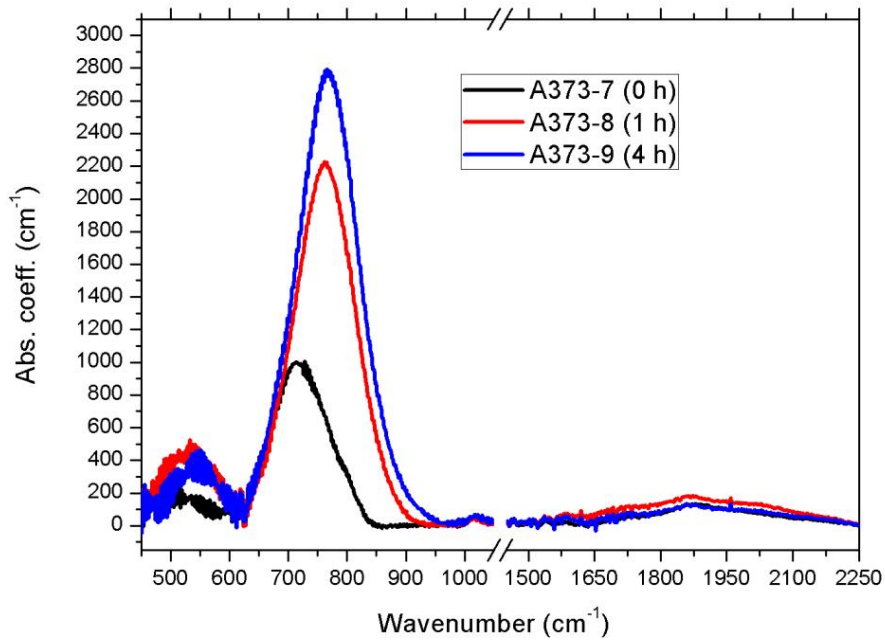
Si A376 (H tartalom 11%)

Si A378 (H tartalom 18%)

Annealing time (h)	$I_{2005}/(I_{2005} + I_{2090})$ (%)	$I_{2090}/(I_{2005} + I_{2090})$ (%)
0	63	37
1	38	62
4	37	63

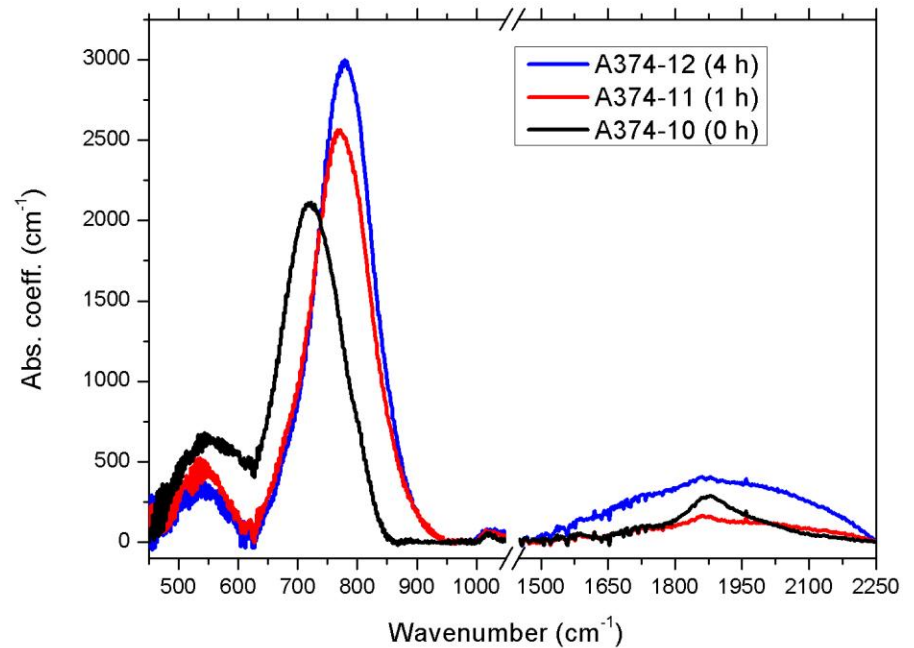

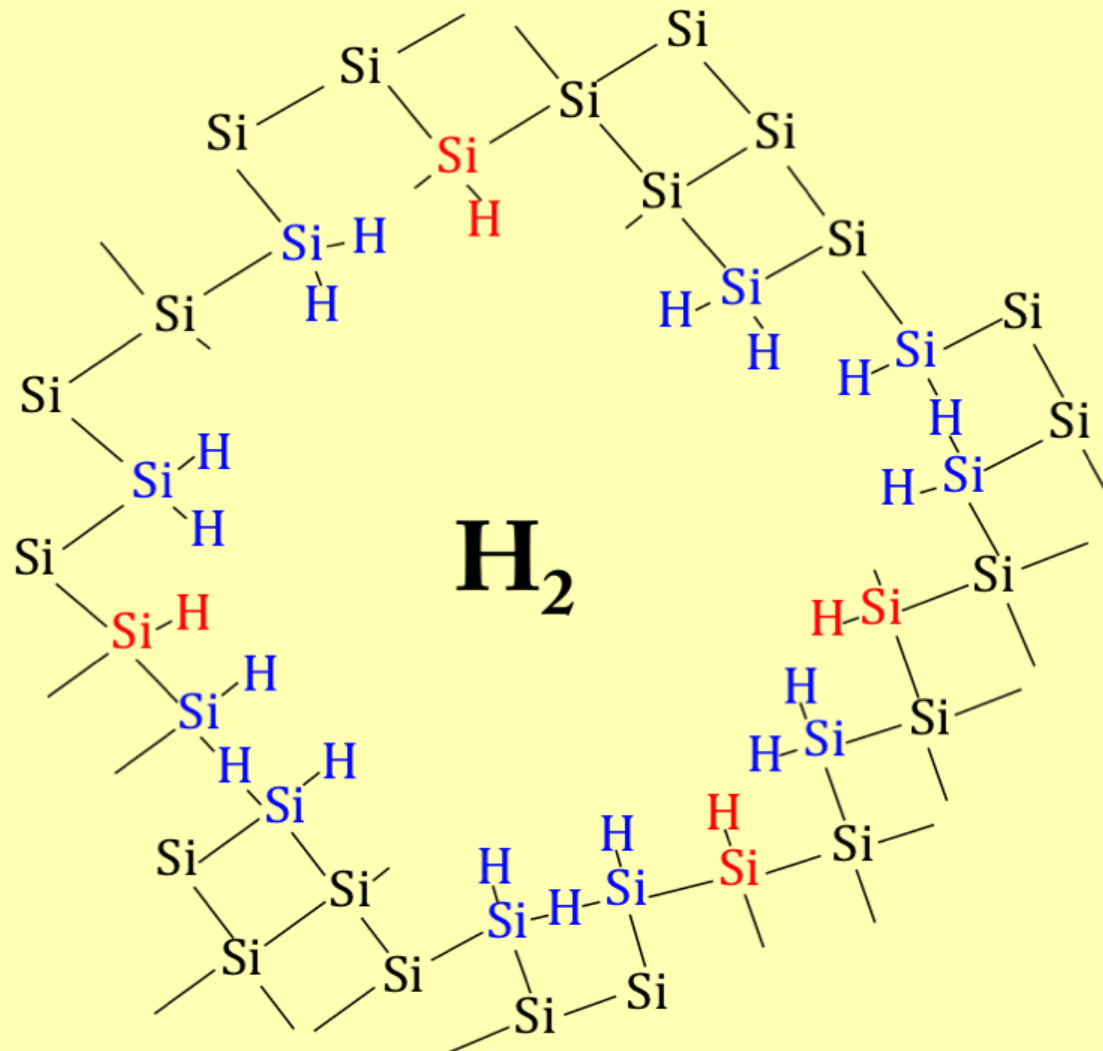
Ge réteg infravörös abszorpciója

Ge A373 (H tartalom 3.5%)

Ge A374 (H tartalom 6%)

H₂ buborékképződés lehetséges mechanizmusa

- M.Serenyi, J.Betko, A.Nemesics, N.Q.Khanh, D.K.Basa, M.Morvic: Microelectronics Reliability **45**:(7-8) pp. 1252-1256. (2005)
- C.Frigeri, M.Serényi, A.Csik, Z.Erdélyi, D.L.Beke, L.Nasi: Journal of Materials Science-Materials in Electronics **19**: pp. S289-S293. (2008)
- A.Csik, M.Serenyi, Z.Erdelyi, A.Nemcsics, C.Cserhati, G.A.Langer, D.L.Beke, C.Frigeri: A.Simon Vacuum **84**: (1) pp. 137-140. (2009)
- C.Frigeri, L.Nasi, M.Serényi, A.Csik, Z.Erdélyi, D.L.Beke: Superlattices and Microstructures **45**: (4-5) pp. 475-481. (2009)
- C.Frigeri, L.Nasi, M.Serényi, A.Csik, Z.Erdélyi, D.L.Beke: Solid State Phenom. **156-158**: pp 325-330. (2010)
- N Q Khánh, M Serényi, A Csik, C Frigeri: Vacuum **86**:(6) pp. 711-713. (2012)2011
- C.Frigeri, M.Serényi, N.Q.Khánh, A.Csik, F.Riesz, Z.Erdélyi, L.Nasi, D.L.Beke, H-G.Boyen: Boyen H –G Crystal research and technology **46**:(8) pp. 877-880. (2011)
- C Frigeri, M Serényi, N Q Khánh, A Csík, F Riesz, Z Erdélyi, L Nasi, D L Beke, H-G Boyen: Nanoscale research letters **NRL 6**: Paper 189. (2011)
- C. Frigeri, M. Serényi, A. Csik, Zs. Szekrényes, K. Kamarás, L. Nasi, N.Q. Khánh:ASS (2012)
doi.org/10.1016/j.apsusc.2012.10.039

C..Frigeri
A. Csik
N. Q. Khánh
A. Nemcsics
Zs. Szekrényes